

STUDENTEN-WEEKBLAD.

Redacteuren: J. W. Albarda, G. J. van den Broek, L. Doedes, P. L. Dubourcq,
G. D. Jordens, J. F. Ligtenberg, Ch. J. I. M. Welter.

Dit blad verschijnt Donderdags, behalve in de vacantiën. De abonnementsprijs is f3,50, bij vooruitbetaling f3,— per jaar.
De jaargang loopt van 1 October tot 30 September.
De prijs der advertentiën is 10 cents per regel.

UITGEVER:
J. WALTMAN Jr.
DELFT.

Inzendingen die Dinsdagmiddag 12 uur niet aan het redactie-adres zijn bezorgd, kunnen niet meer in het eerstkomend nummer worden opgenomen.
Het adres voor redactie en administratie is: Binnenwatersloot 33.

25-jarig Jubileum v. prof. dr. H. Behrens. 5 December 1899.

Den 5den December was de dag waarop prof. Behrens herdacht het oogenblik, waarop hij voor 25 jaar tot hoogleeraar aan de P. S. benoemd werd.

Door ziekte van den jubilaris ging de dag in stilte voorbij. Toch kunnen we niet nalaten hier prof. Behrens geluk te wenschen met den dag, die een tijdperk van 25 jaren van grooten arbeid sluit, een nieuwe periode van den zelfden arbeid opent.

Want in die 25 jaren heeft Z.H.G. alles gedaan, wat tot nut kon zijn voor de aanstaande mijnen-ingenieurs aan de P. S. Hij was de man, die hen vormde en leidde.

Toen is de dag gekomen, waarop Z.H.G. zijn plannen tot de oprichting van een mikro-chemisch laboratorium met succes zag bekroond, dank zij zijn onvermoeide pogingen en zijn krachtig aandringen bij de Regeering.

En alleen daarom al is prof. Behrens' naam aan de P. S. voor altijd verbonden, omdat hij haar heeft gegeven het eerste mikro-chemisch laboratorium ter wereld. Van grooten dienst is dit bij de opleiding van aanstaande mijnen-ingenieurs en technologen.

We kunnen zijn dankbaar en blijde.

Dankbaar voor wat Z.H.G. heeft gedaan in 't belang der P. S., in 't bijzonder der Nederlandsche mijnen-ingenieurs en technologen.

Blijde, dat Z.H.G. heeft mogen beleven den dag, waarop hij kan terugzien op een 25-jarig tijdperk van zoo vruchtbare studie, van zoo leerzaam doceeren aan de P. S.

Moge de gezondheid van Z.H.G. terugkeeren, spoedig, en hem in staat stellen nog lang te blijven arbeiden tot een kracht der Polytechnische School.

D.

Het Liberalisme op z'n (s)malst.

Rede van Mr. S. van Houten voor
S. L. te Amsterdam.

Wat wij de liberalen van het einde dezer eeuw verwijten is dat zij, die zoo juist het tijdstip van komen hebben gekend, thans niet zien willen dat voor hen de tijd-van-gaan bereids meer dan verstreken is. Wij vinden het on-aesthetisch van een beer dat hij den winter door in luiheid teert op zijn eigen vet; hoe droevig teren dan thans de liberalen, niet op hun eigen, maar op het vet van 1848.

Maar toch wij zouden ons den tijd van verwijten-doen niet gunnen, wanneer de liberalen van thans, ondanks hunne tot kletspraatjes geworden principes, niet in staat bleken tóch een groote verlamme invloed uit te oefenen. Beslist is die invloed zeer merkbaar aanwezig en daarom is het geen tijdverspillen, wanneer wij gemotiveerd verwijten of (zooals we thans doen zullen) ons in 't openbaar amuseren met de tandelooze afgeleefdheid van een der steunpilaren.

De strijd der liberalen in '48 is een zoo glorieus moment in onze geschiedenis dat wij — de tegenstanders der libe-

rale politiek — het zeer ongaarne zouden willen missen. En in onzen eerbied hebben wij een lichte aandoening van dankbaarheid dat op den avond van Mr. S. van Houten geen dier roemrijke figuren van 50 jaar geleden konden tegenwoordig zijn; want het zou hun erger geweest zijn dan het den musicus was, toen die gelauwerd werd door een scharenslijper.

Geen enthousiasme, geen kracht, geen wetenschappelijkheid, geen logica, geen inzicht; — en de roem van den grooten staatsman is dien avond in Amsterdam geweest in schreeuwende disharmonie met wat hij ons te hooren gaf. Zoodat zijn grootheid tot nul zou gereduceerd zijn wanneer de tentoongespreide „handigheid” den vernielden roem niet weer had hersteld tot de hoogte van een kruideniersbekendheid.

Toen wij van den heer van Houten hoorden, dat de liberalen ons bezorgd hebben „de meest volkomen vrijheid van uiting” dachten wij werkelijk (zooals P. L. Tak in het debat giste) dat de groote man ons voor den gek wilde houder. Niet alleen moesten wij ons herinneren dat nog in 1869 te Rotterdam twee spoorwegbeambten zwaar gestraft zijn, omdat zij van het vereenigingsrecht gebruik maakten, gestraft volgens een wet die nog bijna twee jaar nadien heeft bestaan; maar 't was toch al te dol, dat de Nederlandsche arbeiders overal in den lande voor hun amusement zouden protesteeren tegen de schending van hunne bij de grondwet erkende, maar niet gewaarborgde rechten.

Hulde dan, met van Houten, aan die belangelooze liberalen, die voor zich een vrijheid veroverden noodig voor de volle ontplooiing hunner individualiteit — maar die zelfde vrijheid aan den 4en stand door afwezigheid van waarborg inderdaad onthielden.

't Was duidelijk, of we hadden hier te doen met een misplaatste voor-den-gekhoudery of met een niet te vergeven onbevoegdheid en onkunde.

Reeds bij het begin der rede staarden wij vragend rond, of ook op eenig gelaat der toehoorders de oplossing van dit raadsel zou te vinden zijn. Hoorden we dan heusch goed? de liberalen met Mr. van Houten stonden op het standpunt der historie en de socialist hielden zich met de historie niet bezig, alleen met een staat in de toekomst. Waar hadden wij dergelijks nog meer gehoord? o ja, in de duisterste deelen van het donkere Zuiden waar het klerikalisme er een levensopgave in vindt den arbeider der laagste lagen, van het socialisme af te houden door soortgelijke karikatuur der werkelijkheid.

Zouden we nog iets zeggen over deze absurditeit? Maar wat is dan toch het historisch materialisme, als het niet is het resultaat van een tot in de kleinste onderdeelen doorgevoerd maatschappelijk historisch onderzoek en kritiek?

Wij spreken nimmer van toekomststaat zus en zoo, dan in een verweer met tegenstanders die onze leer misvormen. En veel minder nog denkt er een sociaal-democraat aan zich een maatschappij voor te stellen waarin de verdeeling der productie zou geschieden naar behoeften. Verdeeling der producten waar den arbeid is het doel; en het socialisme dat den maatschappelijken mensch als begin- en eindpunt van studie moest nemen, kent, beter dan welk liberaal ook, de juiste en oneindig-groote afstand van menschen en engelen.

In een tijdperk, dat door de hoeveelheid wetenschappe-

lijke-socialistische arbeid, die nadien verricht werd, zoover van ons ligt als ware het voorhistorisch, in dat tijdperk behandelde men maatschappelijke stelsels uit een oogpunt van wenschelijkheid; voor elk wetenschappelijk econo- mist hebben zich zoo scherp en duidelijk de maatschappelijke tendenzen ontvouwd, dat dit woord wenschelijk ver- vangen is door noodzakelijk, door natuurnood- wendig.

Wie thans nog praat van het socialisme als ware dit een synoniem voor utopie, wordt algemeen gerangschikt onder de dompers of de uilen.

En bij het zich voltooien der rede, ontviel ons stuk voor stuk de hoop dat we hier met een snakerij te doen had- den; al onze eerbied werd broksgewijs ontnomen. Totdat opeens alles klaar werd toen Van Houten zich tegenover Tak wilde verdedigen en het utopistische van het socialisme ging bewijzen met behulp van . . . . . Bellamy.

De groote staatsman wist dus niets van socialisme, had geen enkel socialistisch werk bestudeerd; maar had zich geamuseerd met den roman van den gepersonifieerden utopist. Van Houten had natuurkunde bestudeerd uit de vermakelijke proeven van Tom Tit!

Wat wij echter den heer Mr. S. van Houten het felst wilden verwijten is dat hij den schrijver van „God, Eigen- dom en Familie” op z'n ouden dag zóó ging compromitteeren.

T. W.

Behandeling der Marxistische Theorie,

door F. VAN DER GOES, op de S. D. P. C., 23 November '99.

II

Eerst een korte recapitulatie van 'tgeen den vorigen keer behandeld was; ik mag daarvoor met vertrouwen verwijzen naar 't verslag in n°. 9 van dit Blad. Dan nog iets over schaarschte en overvloedigheid van waren. Er zijn menschen die meenen de arbeid maar niet in de waar- de der waren te kunnen zien, die zeggen: ik zie slechts vraag en aanbod als bepalende de waarde van eene zaak. Wie economisch heeft leeren denken, wie onderscheid leerde maken tusschen verschillende maatschappij-vormen, wie ziet dat de behoefte niet is eene bijzonderheid van eene bepaalde maatschappij-vorm, die heeft de tegenwerping spoedig weerlegd. Die kan de economische uitdrukking vinden voor zeldzaamheid en voor overvloedigheid van een artikel.

Het is geen economisch feit dat een of ander artikel schaarsch of overvloedig is. Dit zou men slechts kunnen noemen een physische eigenschap van de wereld waarin wij leven. Maar wel een economisch verschijnsel is het dat men voor een artikel veel of weinig goud of zilver geeft. De economische zijde van schaarschte is hierin gelegen, dat veel arbeid noodig is om een kleine hoeveel- heid voort te brengen. Bijv. diamant. De zeldzaam- heid van diamant krijgt nu economische beteekenis. De handelsman, de natuurkundige, de econo- mist bezien de dingen geheel verschillend. De burgerlijke econo- misten verwarren maar al te vaak deze verschillende aspecten.

Wanneer we toevallige bijzonderheden van de voortbren- ging abstraheeren, (zooals geluk bij 't vinden, bof en wanbof) dan kunnen we zeggen dat de diamant een groote hoeveelheid maatschappelijken arbeid bevat.

De ontwikkelde warenproductie onderstelt van ieder artikel een schier onuitputtelijken voorraad op aarde aan- wezig te zijn. Schaarschte beteekent dan dat er veel — overvloed dat er weinig maatschappelijke arbeid in een artikel opgesloten is. Zoo representeeren ook zeldzame vruchten veel maatschappelijken arbeid. En eveneens eieren in een tijd dat ze schaarsch heeten, bijv. in October. Dit verklaren we als volgt. De eierenboer doet iedere maand evenveel werk aan zijn kippen, in Mei evenveel als in October. Het totaal bedrag aan arbeid dat in zijn product van een maand ligt opgesloten is dus constant. Maar het aantal eieren in Mei verkregen is veel grooter dan 'taantal in October. Ieder der eieren bevat dus in Mei meer arbeid dan in October. Een ei in Mei is dus van meer waarde dan een in October.

Hetzelfde bij overvloedigheid of schaarschte van den oogst. De totale hoeveelheid arbeid is dezelfde geweest.

De algemeenheid van den ruil blijkt het duidelijkst uit de algemeenheid van het geld, als waardemeter en circu-

latiemiddel. Toch is ook het geld niet slechts een symbool, maar een waar, die evengoed haar waren-waarde heeft als andere waren. Dit komt het best aan den dag bij de bronnen van het geld in streken waar goud of zilver gevon- den wordt. Wordt er veel goud of zilver gevonden dan zijn bezitters van andere waren ook niet geneigd voor de opbrengst van een bepaalden arbeidstijd meer te geven dan hun eigen arbeidsopbrengst van denzelfden tijd. M. a. w. wordt er veel goud of zilver gevonden dan zijn andere waren duur.

Wanneer we nu verder over den ruil spreken, dan be- doelen we den ruil van zuiver karakter, n.l. waarbij ge- ruild worden gelijkwaardige waren. De bijkomende bijzon- derheden elimineeren we dan daarbij. En we zien dan dat de ruil nooit de waarde van een waar ver- hoogt. Hierop hebben we ten eerste te letten bij onze verdere beschouwingen.

Maar wat zien we in de maatschappij gebeuren? We zien waren koopen voor een zekere som gelds en ze voor een grootere som verkoopen! Waar komt dit verschijnsel vandaan? Hoe komt het dat de waar de eene keer ge- gelijkwaardig is met een zekere som gelds en daarna ook gelijkwaardig met een grootere som? We zullen dit nu onderzoeken gaan.

Het gewone ruilproces, door middel van het geld, kunnen we voorstellen door de formule

$$W - G - W$$

waarin W beteekent een waar, en G een som gelds.

Men ruilt dus een waar tegen een gelijkwaardige som gelds, en deze weer voor een waar.

Nu kan hierbij ophooping van geld ontstaan wanneer iemand niet het geheele bedrag dat hij voor zijn waar, die hij van de hand doet, ontvangen heeft, weer ruilt voor een andere waar, maar slechts een gedeelte. Maar al kan er ophooping van geld plaats hebben, nooit kan bij dit proces voorkomen vermeerdering van waarde. Dit laatste geschiedt wèl bij het kapitalistische proces.

De kapitalistische onderneming begint met geld en ein- digt met geld, en wèl met meer geld dan waarmee be- gonnen werd. 't Gebeurt wel dat een kapitalist met minder geld of soms met evenveel eindigt als waarmee hij begon, maar in die beide gevallen is de kapitalistische onder- neming mislukt. Willen we het proces onderzoeken, dan moeten we niet beschouwen een mislukte proef, maar dienen we een geslaagde onderneming na te gaan. Even- goed als de scheikundige zijne conclusies neemt, niet uit een mislukt, maar uit een gelukt experiment. Onze be- strijders verliezen dit dikwijls uit het oog wanneer ze ons tegenwerpen dat niet iedere kapitalistische onderneming voordeel aanbrengt. Het kapitalistisch proces kunnen we voorstellen door de formule

$$G - W - G^1$$

G beteekent de som gelds waarmee de kapitalist begint, W is de waar die hij er voor koopt en G¹ is de som gelds waarmee hij eindigt. In het normale geval is G¹ grooter dan G. We kunnen dus zeggen

$$G^1 = G + \Delta G.$$

Hoe komt het nu, dat er met meer geld wordt geëin- digd, dan begonnen werd? Is er hier bedrog in 't spel? Indien W dezelfde gebleven is moet er bedrog zijn, want dan zou er geen verhooging van waarde mogelijk zijn. Ook toevallige prijsverhoging is hier uitgesloten. Hoe komt het dan?

De formule bestaat uit 2 deelen, ieder een onderdeel van het kapitalistisch proces voorstellend:

1e. $G - W$, het ruilen van het geld tegen de waar. Het geld daarvoor benoodigd is door ophooping verkregen, veelal dagteekenend uit den tijd van koloniën-roof en woeker. Het doet nu dienst als modern industrie-kapitaal, als zoodanig beschouwen we het.

2e. $W - (G + \Delta G)$, het verkoopen van de waar voor geld.

Volgens het beginsel van den warenruil (dat door ruil alleen de waarde nooit vermeerderen kan) is G gelijkwaar- dig met W, en evenzoo W met $(G + \Delta G)$. Dan kunnen die beide W's ook niet dezelfde zijn. Bij den ruil kan W niet veranderen. Tusschen den eersten en den tweeden ruil in moet W dus veranderd zijn. En nu is er maar ééne waar die in 't gebruik waarde voortbrengt: n.l. de waar arbeidskracht. *)

Er moet dus arbeidskracht gekocht zijn, en wel van vrije arbeiders (wier arbeidskracht goedkooper is dan slaven zijn). De bezitter van die arbeidskracht verliest zijn recht op zijn waar zoodra hij ze vercocht heeft.

Het wezen van het kapitalisme is het koopen en gebruiken van arbeidskracht.

De arbeidskracht moet dus voldoen aan de eigenschappen van de waar. De bezitter van de waar moet vrij zijn, hij moet zijn waar kunnen leveren volgens het contract waarbij hij ze verkocht heeft. Hij moet die waar slechts in een bepaalde hoeveelheid verkoopen, voor een bepaalde tijd (zoo niet, dan ware hij slaaf). En daarbij moet nog de bezitter van de waar arbeidskracht geen andere waar bezitten, die hem betere levenskansen zou kunnen verschaffen. Hij moet zelf geene productie-middelen bezitten.

In de kapitalistische maatschappij moet er dus eene klasse van menschen zijn die geene productie-middelen in hun bezit hebben. We zien dan ook de scheiding van de maatschappij in twee klassen: de eene in 't bezit der productie-middelen, de andere over niets beschikkende dan over hare arbeidskracht.

Het voornaamste is nu het onderzoek naar de waarde van de waar arbeidskracht.

Omdat arbeidskracht een waar is moet doorgaan de theorie dat de waarde van de waar gemeten wordt aan de hoeveelheid arbeid die aan de voortbrenging van die waar wordt besteed. Wat is nu noodig voor de voortbrenging van de arbeidskracht? Het levensonderhoud van den arbeider. En omdat de arbeidskracht niet mag verloren gaan, is het noodig dat de arbeider zich voortplante, en is voor de productie van arbeidskracht dus noodig het onderhoud van het arbeidersgezin. Dat onderhoud omvat niet slechts de voeding, maar ook de noodige uitspanning, rust etc.

Indien dus de kapitalist betaalt het onderhoud van den arbeider, dan heeft hij recht op 't gebruik van diens arbeidskracht. De arbeid besteed aan het levensonderhoud is de arbeid besteed aan de voortbrenging van de levensmiddelen etc.

Veronderstellen we eens dat de hoeveelheid levensmiddelen voor één dag gelijkwaardig zij met f 1.—, wat arbeid betreft, en de hoeveelheid tijd (maatschappelijk) noodig om het levensonderhoud voort te brengen, bijv. zes uur. De waarde van de arbeidskracht zou dan zijn die van 6 uur arbeid per dag.

De kapitalist laat nu den arbeider werken. Als deze zes uur gewerkt heeft en dan eindigt, zal hij hebben voortgebracht een gelijke waarde als voor zijn levensonderhoud noodig is. Maar nu is aan de behoefte van den kapitalist naar voordeel nog niet voldaan. Daarom zegt hij tot zijn arbeider: een van tweeën, of half zoo veel (loon) ontvangen, of langer werken. Het eerste is niet mogelijk wanneer het levensonderhoud meer eischt. Het tweede is dus 't eenig mogelijke. De arbeider moet hierin toestemmen, want weigert hij, dan zijn er genoeg werklozen die wel zullen willen werken op die voorwaarden en op nog slechtere (industriële reserve-armee!) Spoedig wordt dus overeengekomen dat 12 uur lang zal worden gearbeid. Dan kan de kapitalist dus aan het eind van den arbeidsdag verkoopen de waarde van 12 uren arbeid, terwijl hij slechts voor 6 uren betaalt.

6 uren arbeid gewonnen! Die waarde die de arbeider meer levert dan de kapitalist hem vergoedt, is door Marx genoemd: de meerwaarde. Dit is dus de Δ G.

Billijker wijze is op dit proces op zich zelf niet de minste aanmerking te maken. Alles is volmaakt volgens de regelen van den ruil geschied.

We zien hieruit dat de waarde van een arbeids-product niets te maken heeft met de waarde van de arbeidskracht. Zij zijn bij het kapitalistisch proces noodzakelijk ongelijk. Ook kunnen we nu een definitie geven voor kapitaal. Kapitaal is nl. geld dat bestemd is om meer geld (meerwaarde) voort te brengen. Naast het kapitaal is noodig eene klasse van arbeiders, wier arbeidskracht met

*) Mr. Treub heeft eens tegengevoerd dat het niet waar is dat arbeid waarde voortbrengt. Wanneer iemand in den winter met een schuit uit een gracht ijsschotsen gaat opvissen, dan zal hij voor dien schuit-vol ijs wel geld kunnen krijgen. Besteedde hij echter evenveel arbeid om een schuit met grachtwater te vullen, dan zou hij in gewone omstandigheden voor dien schuit-vol grachtwater toch nog geen cent kunnen krijgen. Hoe sluit dit nu met de waardetheorie van Marx? (Mr. M. W. F. Treub: „De radicalen tegenover de sociaal-demokratische partij“.) Van der Goes heeft daarop geantwoord (Verzamelde Opstellen) dat het vullen van een schuit vol grachtwater toch geene maatschappelijk-noodzakelijke arbeid was! Een schuit-vol grachtwater heeft tot nu toe nog geen nut, of 't moest zijn om dienst te doen in dergelijke redeneeringen. Dat de schuit-vol geen waarde heeft sluit dus volkomen met Marx-theorie!

voordeel te exploiteeren is. Een zeker gedeelte van de arbeidskracht wordt gebruikt om een waarde voort te brengen gelijkwaardig met het loon, de rest dient om de meerwaarde te scheppen, waaruit dan weer circulatiekapitaal kan gevormd worden.

Meerwaarde en winst verschillen dikwijls zeer. De meerwaarde wordt over verschillende dingen verdeeld. Ook wordt niet altijd de volle waarde van het arbeidsproduct door den kapitalist ontvangen, bijv. bij overproductie kan hij genoodzaakt zijn den prijs beneden de volle waarde te stellen.

Hierbij komt in aanmerking een gemiddelde „winstvoet“, waarvan op den duur niet kan worden afgeweken. De bron van winst is de meerwaarde.

Het verder onderzoek van de meerwaarde bewaart v. d. Goes voor de volgende voordrachten.

Na een woord van dank voor de glas-heldere voordracht sluit de voorzitter de vergadering en deelt mede dat de volgende bijeenkomst Donderdag den 7en zal plaats hebben.

A.

Odin's Uitvoering 1 Dec. 1899.

Zoo'n uitvoering van Odin heeft een heel ander karakter, dan de overige uitingen van studenten in aanraking met de burgerij. De warm gezellige stemming in de zaal hangt bij eene uitvoering van Apollo of Tooneel niet zóó van de talrijkheid van 't publiek af, als dat 't geval is bij Odin. De eersten kunnen aan de gehoorzintuigen vergoeden, wat den oogen te kort komt, terwijl Odin des te meer indruk op de gezichtsintuigen moet maken.

'k Wist vooruit wat ongeveer 't programma zou opleveren.

'k Kwam binnen en verwachtte een stampvolle zaal; 't parterre was half gevuld. Ik kreeg een ongenaam koud gevoel.

De Odin-Marsch opende het avondfeest; even vóórdat de muziek van 't lied aan zou vangen, ging 't doek op.

De turners kwamen op zonder Directeur!

'k Was op dat oogenblik bang, heel bang voor Odin.

Flink redde Groneman, die zelf aan de oefeningen deelnam, de opmarsch en stafoefeningen. Enkele vergissingen hier en daar uit zenuwachtigheid waren te vergeven.

Met ongeduld wachtte ik no. 2 van 't programma.

Ringen 1ste afdeling. 't Was alsof er iets ingehaald moest worden, zóó werkten onze jongens. Goed zoo, lui! Keurig gewerkt; met recht hield je bij 't afmarcheeren onder 't applaus fier je hoofd op.

3. Brug tweede afdeling. Deze afdeling goed voorgewerkt. Grevelink scheen ook 't besef van goed maken van 't eerste nummer te hebben; alsof dat nog behoefde! Versluys wil ik nog noemen.

4. Hoogspringen. Aanloop diagonaalsgewijze over 't tooneel. Eerst over het springtouw later over 't paard. 't Paardspringen werd uitstekend uitgevoerd door den directeur Mercx, Hengeveld, de Leau; 'k zou misschien allen moeten noemen. De toeren waren lengte sprong, hok-, schaarspringen en sprong over de hoogstand. De Leau sprong in de hoogstand op de armen van Groneman; deze performance getuigde van veel oefening der twee.

Aan 't slot van dit nummer bood de President van den Senaat den President van Odin een krans aan.

Na de pauze het Tableau voorstellende een scène uit den Traansvaasche oorlog vrij gevolgd naar Martens. 't Vrije bestond hierin, dat men de fantaseerende geest van Martens, wiens penseel de bekende plaat van den inval van 'Jameson' wrocht, gebruikt had om zich voor te stellen hoe de „6th Lanciers“ der Engelschen opgewacht worden, wanneer ze chargeerend een uitval doen uit het kamp van Ladysmith. Het kamp is juist buiten bereik der Mausergeweren.

Kalm achter rotsblokken zocht iedere Boer zijn mannetje uit. De oude patroongordels, de oude veldflesschen zijn ongetwijfeld getuigen geweest van menigen krijgstoest.

Vijfmaal werd het doek opgehaald, vijfmaal werden alle oogen gericht op het helder lichte Transvaalsche tafereel, vijfmaal daalde het doek onder daverend applaus langzaam naar beneden.

Aan den Heer Gips onze hulde voor het instandbrengen van zoo iets grootsch; zooveel menschen, al is het ook maar gedurende enkele oogenblikken volop te laten genieten móet voor een kunstenaar eene voldoening zijn.

De Heer Gips moet die ongetwijfeld gehad hebben.

Als aandenken reikte de president van Odin hem een krans over.

6. Colonne sabel. Vlot en juist uitgewerkt, aan het slot van dit nummer een kleine apothéose, die veel succes had.

7. Partijschermen sabel. Tusschen Hanjoel en de Rijk. Beiden gaven blijken van veel bedrevenheid; ze traden m. i. te weinig verdedigend op; misschien voor 't effect. Ik raad hen in elk geval aan, mochten ze eens tegenover een „heusche” vijand komen te staan, een Engelschman of zoo, wat voorzichtiger te wezen.

8. Rek 1ste afdeeling. Een, door den directeur de heer Timmer, met vaardigen hand in elkaar gezette serie, werd door onze jongens keurig uitgewerkt. Men had ongetwijfeld veel werk van dit nummer gemaakt.

9. Keurwerken. In dit nummer trad Odin odineus op. We noemen de breedstanden van een Th. van der Waerden of een Hogerwaard, de reuzenzwaaien van een Groneman of een Hengeveld. Hoogstanden en balansen van een Timmer, de Leau, van Houten, Hogerwaard, Merex of Inklaar.

Van der Ploeg manoeuvreerde heel aardig op een bal; een hellend tooneel schijnt mij nu juist niet 't geschikste terrein voor zulke equilibristische evolutiën.

De corpsleden, niet Odin-leden werden getitreerd op Transvaalenthouasme. Er ontstond een neerslag van zilver ter waarde van drie guldens.

Misschien had de Zuid-Afrikaansche vereeniging wat veel opgehaald, 't was anders 1 December, begin van de maand. De entree was gesteld op f 1,50 ten behoeve der Transvaal. Twee menschen hadden dus van 't voorrecht gebruik gemaakt. We zullen de namen dezer zonderlingen maar niet noemen.

Was ik in 't begin van den avond bang, in 't laatst juichte ik in mijn binnenste, toen ik 't publiek ingespannen elke beweging van onze wakkere strijders zag volgen.

Odin! Gelukgewenscht met dezen avond!

Geen bal na, maar collation op de kroeg. R. K.

Nog eens: Dit leven een dwaasheid?

Aan Qaum.

Hoewel de heer Qaum de hoop opgeeft, dat we elkaar ooit zullen leeren begrijpen, wil ik toch nog eens op dit onderwerp terug komen; in de eerste plaats omdat de heer Q., mijn stuk niet begrepen hebbende, hieruit dingen leest, die er niet in staan en in de tweede plaats omdat ik na het laatste stuk van den heer Q. een duidelijker uiteenzetting van mijn standpunt gewenscht acht.

Ik meen ons verschil in standpunt op de volgende wijze het best te kunnen formuleeren. De heer Q. ziet het ellendige van vele menschenlevens; ziet, hoe het overgrote deel der menschheid een leven leidt, dat eigenlijk geen leven mag genoemd worden en stelt zich dan de vraag: „is dit leven eigenlijk de moeite waard?” En deze vraag ontkennend moettende beantwoorden, redeneert hij voort: „dit leven gebonden aan de materie, is niet in staat ons tot het hoogste essentiele leven te voeren. Ik beschouw dus dit leven als een dwaasheid, wanneer niet daarop volgt een ander leven, los van de materie, dat ons wél dit opperste schoon kan schenken.”

Ook ik zie, hoe voor zeer velen dit leven, ternauwernood leven mag genoemd worden, maar in 't midden latende of er op dit leven nog een ander leven volgt of niet, stel ik deze vraag: Is het noodzakelijk dat dit leven zoo arm, zoo onbelangrijk is, is het niet mogelijk, van dit leven iets te maken, dat wezenlijk leven mag genoemd worden?

Ik meen in mijn vorig stuk te hebben aangetoond, dat deze vraag meer voor de hand ligt, dan die welke de heer Q. stelt. Dit leven toch omvat eenvoudig een stuk van den tijd evenals elke phase van een ander leven zal doen; is dus, wat dit aangaat, daarmede volkomen equivalent; maar het feit dat dit leven reëel, het onze is, maakt het voor ons van oneindig grooter belang, dan een mogelijk leven hiernamaals.

De heer Q. erkent dit niet; voor hem omvat de laatste phase van het leven niet meer een deel van den tijd, maar de geheele tijd en is dus deze phase van het leven niet meer equivalent, met het hieraan voorafgaande tijdelijke. Maar aangezien deze laatste phase onveranderlijk zou moeten zijn, anders toch was ze niet eindeloos, zoo kan dit

onmogelijk meer leven zijn, daar leven voortdurend veranderen is; zoodat we tot de conclusie moeten komen, dat 's heeren Q's levensideaal de dood is, wat toch als een volmaakte tegenstrijdigheid onmiddellijk verworpen moet worden.

Dit zal nog nader blijken als we Q's levens-ideaal de Opperste Bewuste Rust eens gaan ontleden. Ik kan me slechts twee vormen van rust voorstellen: rust die bestaat in absoluut niets doen en rust die bestaat in iets anders doen, dan hetgeen waarvan we vermoed zijn. De eerste, die wij kennen onder den vorm van slaap is volkomen onbewust, en kan dus niet door den heer Q zijn bedoeld. Bovendien maakt het mij geen zier gelukkiger, of deze rust een oogenblik of een uur of een eeuwigheid duurt. Maar de andere rust is wel degelijk veranderlijk. Als ik vermoeid ben van het een of ander, dan rust ik daarvan uit door bijvoorbeeld te gaan wandelen of fietsen, of op een gemakkelijke stoel te gaan zitten, al naar mate mijn vermoeidheid geestelijk of fysiek is; maar zelfs in 't laatste geval, zit ik wel degelijk aan allerlei dingen te denken, ben dus ook in voortdurende verandering en als ik geen prettige dingen meer heb om aan te denken, dan verveelt me 't rusten en ik spring op en ga wat anders doen.

Bewuste rust zonder verandering is eene onmogelijkheid.

Dit alles diende slechts om goed op den voorgrond te stellen, dat voor ons dit leven, van grooter momenteel belang mag geacht worden, dan een leven hiernamaals.

Ik kom nu weer tot de beantwoording der door mij gestelde vraag: kunnen wij van dit leven iets meer dan een dwaasheid maken? Reeds in mijn vorig stuk heb ik deze vraag bevestigend beantwoord, thans wensch ik dit nog iets nader toe te lichten.

Leven is ondenkbaar zonder voortdurend veranderen. Wat wij in dit leven het meest verlangen: geluk, moet dus óf tijdelijk zijn, óf die voortdurende verandering meemaken. Dit laatste doet geluk in zekeren zin. Stel, om een zeer eenvoudig voorbeeld te nemen, dat je gedurende eenigen tijd gelukkig bent door het aanschouwen van iets moois, dan heb je dien geheelen tijd door niet éénzelfde gewaarwording van enkel mooi, maar je voelt een stroom van gewaarwordingen over je komen; nú beweegt dit onderdeel je het meest, dan weer dat, en de opeenvolgende reeks van al die aangename emoties, maakt dat het gelukkig zijn zich over een zekere tijdruimte uitstrekt. Feitelijk was dit dus niet één geluk, maar een serie van opvolgende geluksmomenten.

Het aantal en de intensiteit van die geluksmomenten bepaalt de waarde van het leven. (Dit geldt niet alleen dit, maar ook elk ander leven).

De intensiteit is ook een groote factor, die de heer Q. geheel verwaarloost als hij de som van het geluk en de som van het verdriet met elkaar vergelijkt. Want de geluksmomenten zijn niet alleen die, waarop hetgeen het geluk veroorzaakt, reëel op ons inwerkt, maar, naarmate dit intenser is geweest, zullen ook de herinnering daaraan, het bewustzijn daarvan, op ons blijven inwerken, en een nieuw geluk in ons doen geboren worden. Ik kan me een héél kortstondig geluk denken, maar zóó intens, dat ik daarna niet meer volmaakt ongelukkig zou kunnen zijn.

Hoe kunnen we nu die geluksmomenten zoo talrijk en zoo intens mogelijk doen zijn?

Dit kunnen we slechts dáárdoor, dat we de menschen onder omstandigheden brengen, die hen zoo veel mogelijk vatbaar voor het genieten daarvan maken. Aan het voorkomen van gelegenheden tot geluk (het mooi zijn van dingen en van de natuur, het ontmoeten van sympathieke personen enz. enz.) toch kunnen wij betrekkelijk weinig toe of af doen, maar wel kunnen we er voor zorgdragen, dat deze dingen, waar ze voorkomen, op ons inwerken niet alleen, maar ook zoo intens mogelijk op ons inwerken.

Wanneer we dit voor oogen houden, komen we in de maatschappij, waarin wij leven tot een conclusie, die de heer Q. als „grof materialisme” gelieft te brandmerken, namelijk deze, dat de groote belemmering om dit voor vele menschen mogelijk te maken is: ons productie-stelsel. Dit toch doet aan den eenen kant het grootste deel der menschen leven onder materieel zóó slechte omstandigheden, dwingt hen een zóó groot deel van hun leven met geestdoodenden, afmattenden arbeid door te brengen, dat bij hen geen sprake meer kan zijn van het intens voelen van geluk, dat bij hen slechts overblijft een instinct voor materiele behoeften. Daarom kan er voor ons geen sprake zijn, het algemeen menschelijk geluk tot een hooger sta-

(Vervolg zie Bijvoegsel.)

B I J V O E G S E L

behoorende tot het STUDENTEN-WEEKBLAD
van DONDERDAG 7 DECEMBER 1899.

dium op te voeren, alvorens we door een ander productiestelsel of hoe dan ook een beteren levensstandaard voor al dezen verkregen hebben. Volgens mij moet een gemakkelijker verkrijgen der materiele behoeften de menschen minder materialistisch maken; hen in staat stellen, aangezien ze niet zoo voortdurend door materiele zorgen worden gekneld, zich ook eens met andere dan materiele dingen bezig te houden.

Aan den anderen kant kweekt ons productiestelsel een bourgeoisieklasse, die door haar voortdurend streven naar vermeerdering van kapitaal; door haar geheele wezen, eveneens tot een zeer geringe vatbaarheid voor intens geluk wordt gebracht.

Wanneer dus thans tijdelijk het productiestelsel, de materiele dingen, ons bezighouden is dit vooral om tot een toestand te geraken, waarin de menschen minder afhankelijk van de materiele dingen, minder materialistisch zullen zijn.

Dit neemt niet weg, dat er nooit een toestand zal komen, waarin we niet meer afhankelijk zullen zijn van de materie. Elke onzer levensfuncties is zóó nauw verbonden met materiele behoeften, dat we voortdurend aan de materie zullen herinnerd worden. Het standpunt, dat Quam wil innemen, boven de materie is slechts zóólang vol te houden, als hij kan leven van rozengeur en maneschijn, een gerecht, welks voedzaamheid ik hem zou raden, niet te overschatten.

Heusch Quam, we zijn geplaatst in het leven, tusschen de materie. Laat ons van daaruit het leven bekijken, ons niet stellen op het standpunt van een leven hiernamaals. Je beschouwt dat misschien nu als nonsens, maar toch heb je in je kinderjaren genoten als je tolde en knikkerde en stoeide. Doe zoo ook in je latere jaren. Geniet van natuur, geniet van kunst, geniet van vriendschap, geniet van liefde, geniet ook van strijd; strijd om meer geluk voor alle menschen. Geloof me, al is er een volgend leven, dan zal je hierin toch niets anders vinden, dan een veelheid van geluksmomenten.

En al is dit aardsche ons eenige leven, welnu: dan zijn wij op het oogenblik de dragers van dat leven op aarde. Op ons zal volgen een nageslacht, dat dit leven van ons zal ontvangen. Dit nageslacht zal genieten van het goede, dat wij tot stand brachten. Dit van ons zal blijven bestaan, onverwoestbaar. Is het niet reeds schoon daarvoor geleefd te hebben?

J. F. L.

De dag der Almanak-Uitreiking.

De Almanak zal, zooals reeds is aangekondigd op de Sociëteit Phoenix verschijnen Zaterdag 16 December den laatsten dag voor de vacantie.

Deze datum heeft misschien eenige verbazing gewekt bij enkelen die noch een Zaterdag noch een laatste dag voor de vacantie den geschikten dag vinden voor een officieel corpsfeest.

Laat ik hier even de noodzakelijkheid aantonen van 't verschijnen juist op dien dag. De vorige redactie had in principe aangenomen dat 't verschijnen voor de kerstvacantie gewenscht was, ook omdat het de wensch der meeste corpsleden was. De redenen liggen voor de hand. Deze redactie heeft dan ook met den uitgever alles zoo geregeld, dat dit mogelijk is.

Wanneer we nu aannemen dat een corpsfeest een feest is van 't geheele corps, waaraan zoo veel mogelijk leden deelnemen, verder dat een corpsfeest niet gehouden mag worden ten koste van feesten of uitvoeringen van erkende vereenigingen en als nu de Almanak zeker niet voor den 12den kan gereed zijn, dan is de keus alleen nog tusschen de data 13 en 16 Dec. Den 12den toch is er Vrije Studie, 14 en 15 Apollo uitvoering. Tegen de 13den zijn overwegende bezwaren. Zelfs aangenomen, dat de Almanak dan gereed is zou deze datum of de Apollo-uitvoering in de war sturen (kroegjool, 's morgens vroeg repetitie 's middags uitvoering is voor orkestleden en dirigent van Apollo een opvolging, die zeer groote bezwaren heeft, ook voor de

luisterenden) of de Apollo leden kunnen niet bij de Almanak-uitreiking tegenwoordig zijn, wat eveneens ongewenscht is en tegen 't principe van een corpsfeest.

Blijft dan over 16 Dec. of een of andere Januaridag. Dat het laatste nadat alles door uitgever en redactie geregeld is om den Almanak voor Januari te doen verschijnen onmogelijk is, zal ieder inzien, die meer nabij met de werkzaamheden van genoemde personen bekend is. Dat bovendien 't, al kon 't, ongewenscht is, is duidelijk. Mislukken toch van 't jaar de vroeg-verschijningspogingen dan is dit zoo gewenschte weer voor een tijd van de baan.

16 Dec. is dus de eenige dag.

De bezwaren tegen den Zaterdag zijn alleen bezwaren tegen 't afwijken van een gewoonte en even groot als die men tegen Vrijdag kan maken, omdat men zegt, dat het een ongeluksdag is. 't Eenige dat zou gelden als 't een gewone Zaterdag was, is dat men Zondags naar huis wil; waar hier echter nog een heele vacantie komt is dit natuurlijk geen voldoende reden, „De laatste dag voor de vacantie”. Dit zou gelden tegen de geheele laatste week. Men blijft tot de vacantie in Delft of niet. In 't eerste geval kan men, indien men belang stelt in een feest, een dag langer blijven, in 't tweede zou men ook den 13den of 16den verkeerd kunnen vinden.

En nu hier de noodzakelijkheid aangetoond is wil ik nog even wijzen op de mooiheid van dien datum.

Alle corpsleden bij elkaar op den laatsten dag van 't oude jaar, dat ze bij elkaar kunnen zijn en dan een mooi afscheid nemen van 't achterliggende jaar, als laatste herinnering van 't afgelopen deel van den studententijd, meenend naar huis de gedachte aan een der leukste corpsfeesten, een bekroning van de vreugd der afgelopen maanden, verder de opvolging van Apollo feestelijkheden en dan de Almanak uitreiking en dan thuis in de Kerstvacantie de Almanak hebben en er door herinnerd worden aan veel leuke dingen van 't afgelopen jaar.

Dit zijn allemaal redenen die ook al moest het niet op den 16den toch den 16den de aangewezen dag maken.

En nu nog 't verzoek aan de corpsleden om dien Zaterdag in Delft te blijven, een verzoek dat overbodig is, geloof ik. Laat werkelijk die dag door de veelheid van corpsleden worden een leuke dag. Laat ook daardoor blijken dat het verschijnen voor de kerstvacantie gewenscht is voor 't vervolg.

V. D. B.

Het nieuwe Corps-beeld!

Degenen, in wier geheugen de herinneringen aan de feestgeschenken der Lustrumfeesten, aan het Corps of zijn Senaat aangeboden, nog niet zijn vervaagd, zullen daarin met weinig moeite terugvinden de fotografie van het ontwerp van een nieuw Corpsbeeld: eene fotografie, die de heer Waltman in zooverre met leedwezen aanbood, waar het origineel helaas niet voltooid was en het de bedoeling was geweest bij de viering van dien 50sten verjaardag van het Corps de eerste vorm van een nieuw Corpsbeeld aan den Senaat ten geschenke te geven.

Degenen nu, op wie deze fotografie een meer dan oppervlakkigen indruk zal gemaakt hebben, daar zij sprak van een slank, artistiek beeld, eene maagd, die nu scheen te zullen geboren worden en de „afgeleefde” van den heer P. Tetar van Elven zou komen verplaatsen; diegenen zullen bij nader gevraagde inlichtingen steeds deze hebben gekregen in verband met den gezondheidstoestand van den heer Lacomblé, den leeraar in het Boetseeren aan de Pol. School, den ontwerper van deze Delftsche Minerva.

Want hoewel de heer Lacomblé met zeer veel bereidwilligheid was ingegaan op het verzoek van den heer Waltman, de ontwerper te willen zijn van een Corpsbeeld voor Delft, hetwelk de heer Waltman aan het Corps zou aanbieden.... heeft helaas de heer Lacomblé om gezondheidsredenen nog voor de Lustrumweek zijn arbeid aan dit beeldje moeten eindigen.... en sinds dien tijd hebben we slechts in 't onzekere geleefd of de nieuwe maagd wel ooit geboren zou worden.

En terwijl de leerlingen en vereerders van den heer

Lacomblé treurden over diens aanhoudende overspanning en met hem meevoelden de zware familieomstandigheden, die hun leermeester daarbij nog moest te boven komen... hoorden wij uit de mededeelingen, dat de heer Lacomblé het corpsbeeldje door z'n zoon liet vochtig houden, zijn gebleven hoop voor de voltooiing ervan!

Helaas het heeft niet mogen zijn: wij weten allen dat de heer Lacomblé Delft en daarbij zijn atelier aan de Pol. School verliet.

Reeds boven werd gezegd, dat de zoon, de heer Lacomblé, het corpsbeeld dagelijks vochtig hield en nu heb ik dit stukje geschreven om aan de studenten mede te deelen, dat met goedvinden van den ontwerper diens zoon in het zoo-intieme atelier en tusschen al de herinneringen aan en de kunst van zijn vader, aan de voltooiing van het corpsbeeld heeft gewerkt... dat nu voltooid is.

Ik zou kunnen spreken van mijn vreugde toen ik van het plan van den heer Lacomblé had gehoord; van mijn enthousiasme toen ik de vorige week het kleiën ontwerp kon komen zien; maar daar de heer Waltman in het begin van de volgende week het eerste gipsafgietsel en vijf fotografiën genomen naar het klei-ontwerp wil ter bezichtiging stellen op de Disputkamer der Sociëteit Phoenix; nu wil ik liever de leden van het Corps uitnoodigen het beeld hun toekomstig Corpsbeeld daar te gaan zien.

DELFT, 7 December '99.

J. VAN DER WAERDEN.

Inhoud der Studenten-weekbladen.

In Propria Cures van 27 Nov. wordt de oprichting van een Alg. Amst. studenten-vereeniging besproken en in verband daarmee iets gezegd over den groentijd. K. J. B. acht een algemeene vereeniging onbestaanbaar wanneer men er een groentijd aan zou willen verbinden. Voorts bevat dit nummer de rede waarmee de oude senaat aftrad en de nieuwe geïnstalleerd werd. De nieuwe I. S. S. A. bestaat uit: Van Cranenburgh, Sannes, Degenaar, Willeumier en van Ogtrop. Katharos schrijft nog iets over Evolutie tegen Van Loghem. Bonger beëindigt zijn debat met Westermann over het marxisme, en citeert van Marx deze belangrijke volzin: „Jeder unparteüsche Geist, der nicht von Privatinteressen beëinflusst und nicht durch Klassen-vorurtheile verblindet ist, musz unbedingt zu dem Sozialismus gelangen”. „Het socialisme,” zegt hij, „heeft evenveel hypothesen noodig als iedere andere wetenschap”.

Propria Cures van 2 Dec. Een adres van 40 studenten in de Godgeleerdheid aan B. en W. van Amsterdam,

waarin wordt aangedrongen op spoedige vervulling van de vacature ontstaan door 't vertrek van prof. Chantepie de la Saussaye naar Leiden — Eenige stukjes over corps-toestanden en corps-quaesties — Een warme aanbeveling om lid te worden van de Studenten-geheel-onthouders-Bond. Een recensie van „Tobias Bolderman”, het stuk van Doctor Juris (De Koo) „Het stuk is vrij wel gevallen niet-tegenstaande het goede spel van alle medespelenden” zegt W.

C. A. W. klaagt over den inhoud van de Propria. „De algemeene ergernis tegen dit blad vindt dan ook zijne grond hierin, dat de schrijvers voor 't meerendeel hun persoonlijkheid niet geven waar dit noodig is. De ideeën van enkelen mogen democratisch zijn, de wijze waarop ze die uiten is koud en geaffecteerd.” We kunnen dit met den schrijver niet in 't algemeen eens zijn. „De Propria mag niet beschouwd worden als een blad dat de beste uitingen der studenten bevat.” Dát is een andere zaak! De opwekking, die volgt, om de vergaderingen der Debating-club in grooten getale bij te wonen, worde hier ook voor de Delftsche studenten met 't oog op hunne Debating-club herhaald. De opkomst is tot nog toe verre van goed.

A.

Berichten en mededeelingen.

DELFTSCH STUDENTENCORPS.

Corpsvergadering Vrijdag 8 December in de Eensgezindheid te 8 1/2 uur.

Doel: Crediet Almanak-Redactie.

SOCIETEIT „PHOENIX”.

Vrijdag 8 December Diësviering „Apollo”.

Maandag 11 December 's avonds 8 uur op Eetzaal S. P. repetitie Kamermuziek.

Donderdag 14 December 's middags 1 1/2 uur repetitie voor allen in Doelen.

„VRIJE STUDIE”.

Gewone vergadering met Dames in Stads Doelen op Dinsdag 12 December 1899, te 8 uur.

Spreker: LA ROCHE.

Correspondentie.

C. Uw stuk blijft nogmaals liggen.

R. d. W. Uw stuk moest blijven liggen.

Ontvangen ter recensie: Het Islamisme, door Dr. R. Dozy, herzien en bijgewerkt door Mr. H. W. VAN DER MEY, (Uitgave TJEENK WILLINK & Zoon, Haarlem.)

ADVERTENTIEN.

FIRMA P. KIPP.

Fabriek van Minerale Wateren.

BAGIJNHOF.

SPUITWATER op siphons.

SODAWATER op 1/1 en 1/2 kogelflesschen.

De zoo gunstig bekende Limonades op kogelfl. en Limonade-Siropen op 1/1 en 1/2 flesch.

Ons fabrikaat is vrij van schadelijke bestanddeelen en staat onder scheikundige contrôle van den Apotheker W. A. KIPP.

Eettafel aangeboden

voor 6 of 8 Heeren à 75 cts.

Adres OUDE DELFT 128a.

PRIMA SPECULAAS

55 cents per 5 ons.

Dagelijks versche Koffiebroodjes.

Firma OVERVOORDE,

OUDE DELFT 80.

Telefoon 54.

BLOEMENMAGAZIJN

S. BRUIGOM.

Houttuinen 4. — Telefoon 6.

Met het oog op de a.s. uitvoeringen aanbevolen voor levering van:

BOUQUETTEN, KRANSEN
VERSIERINGEN, LOSSE BLOEMEN
ENZ.

ATELIER OTTO.

GEOPEND Woensdag 22 November.

Atelier geopend: Werkdagen van 9 tot 5 uur, Zondags van 10 tot 4 uur.

Opnamen met dag- en kunstlicht van **Portretten** en **Groepen**, zoowel op het Atelier als buitenshuis.

Afdrukken op alle glanzende en matte papieren.

Speciale inrichting voor **Vergrootingen**, **Kooldruk** en **Kinderopnamen**.

De ondergeteekende brengt door deze zijn in alle opzichten naar de eischen des tijds **NIEUW INGERICHT ATELIER** onder de aandacht zijner geëerde Stadgenooten, belovende, bij snelle aflevering, deugdelijk en goed werk.

Beveelt zich verder minzaam aan, **J. OTTO, Photograaf,**
OUDE DELFT 145, tegenover de Nieuwstraat.

RESTAURANT

Houttuinen 2, Delft.

Van af heden dagelijks verkrijgbaar:

WINTERSHOTELS.

Specialiteit in:

Franziskaner Leistbräu,
Pilsner Urquell,

welke bieren ook op flesschen aan huis geleverd worden.

Aanbevelend,

Telefoon N°. 166. **J. L. BÜHLER.**

KANNENBIER.

De verschillende Binnenlandsche en Buitenlandsche **BIEREN** zijn steeds voorhanden in den **WIJN- en BIERHANDEL** van

J. J. G. BOERE, Voorstraat 105,
Wijndepôt der firma **J. VAN OLDENBORGH & Co.**
te ROTTERDAM.

Bijzonder aanbevolen **VIN D'ORANGE.**
Overheerlijke morgendrank.

De verschillende Wijn- en Biersoorten zijn ook in mijn lokaal per glas verkrijgbaar.

Aanbevelend,

J. J. G. BOERE.

Boekhandel **J. WALTMAN Jr.**,
BINNENWATERSLOOT.

A. W. Faber's „SIBERIA” Potlooden

in 14 nummers.

Prijs per stuk 20 Cent

Boekhandel **J. WALTMAN Jr.**, Binnenwatersloot 33.

VERZAMELDE WERKEN van MULTATULI.

Voorafgegaan door Studiën over zijn Werken, door **Mr. C. VOSMAER**,
naar tijdsorde gerangschikte uitgave, bezorgd door zijne weduwe.

GARMOND-EDITIE. 10 DEELEN: ingenaaid f 6,50, gebonden f 9,50.

Bij intekening.

Een goedkoope editie van **MULTATULI** was een eisch van dezen tijd. Er zijn velen, zéér velen in den lande, die Multatuli's Werken wenschen te bezitten, maar ze zich tot nog toe niet konden aanschaffen, omdat de prijs hun nog te hoog was; die allen kunnen het nu wel, want zonder vrees voor tegenspraak durven wij beweren, dat deze **Garmond-editie** de financieele krachten zelfs van den werkman niet te boven gaat.

Meer dan in den tijd, waarin hij dacht en dichtte, meer dan tijdens zijn leven, wordt thans Multatuli begrepen en geëerd als een goed en sterk man, als nobel kunstenaar; de zaden, die de zaaier strooide, zijn gewassen, staan nu in bloei en vrucht. Dat niemand, die voelt voor 't frissche, krachtige, moedige van Multatuli's denkbeelden, voor 't edele van zijn kunst, verzuime deze éénige gelegenheid om zich in het bezit te stellen van zijn **VERZAMELDE WERKEN** tegen uiterst lagen prijs. En niemand meene, dat hij deze editie, al noemen wij haar een **Volksuitgave bij uitnemendheid**, geen plaats kan ruimen in zijn bibliotheek, want zij zal zijn wat papier, druk enz. aangaat, in alle opzichten wel verzorgd.

De **GARMOND-EDITIE** van **Multatuli's Verzamelde Werken** zal verschijnen in 10 klein post 8° deelen, te zamen bevattende 208 vel van 16 bladzijden = circa 3400 bladzijden druks.

Zij zal met een scherpe, duidelijke letter worden gedrukt op deugdelijk, houtvrij papier, en binnen 18 maanden, dus in het voorjaar van 1901, compleet in handen der intekenaars zijn.

De prijs is bij intekening vastgesteld op f 6,50 de 10 deelen ingenaaid; f 9,50 de 10 deelen gebonden in nette linnen stempelbanden.

Afzonderlijke deelen worden van deze **Garmond-editie NIET** verkocht.

DEEL I is voorhanden en ter inzage verkrijgbaar in den Boekhandel **J. WALTMAN Jr.**, Binnenwatersloot 33.

